

Quim Aranda

El coneixement no té fronteres, ni tampoc banderes. Aquesta podria ser una de les raons per les quals els llibres i documents catalans o relacionats amb la literatura i la cultura catalanes no tenen un espai exclusivament propi -com passa a la Biblioteca Nacional de França (BNF)- dins dels nou pisos de la seu de la British Library, la Biblioteca Britànica. Però en realitat, la raó és d'ordre pràctic.

D'acord amb el sistema de classificació, llibres i documents -des de *No empenyeu el comissari!*, de Ferran Torrent, fins a una traducció del 1481 de la història d'Alexandre el Gran, de Quintus Curtius Rufus, el llibre en català més antic que conserva la institució- estan ordenats per entre els 322 quilòmetres de prestatgeries de l'edifici, el més gran finançat per l'Estat britànic al segle XX.

La moderna Biblioteca Britànica compta amb una àrea de 360.000 metres quadrats i el seu cost va superar els 588 milions d'euros.

Un dels lemes de la doblement centenària institució -la BL ja ha complert 255 anys des de la seva fundació, el 1753, com a centre de suport als investigadors del Museu Britànic- és "Explorant el coneixement del món". De tot el món.

Saber a l'abast de tothom

Cal dir, a més, que a la Biblioteca Britànica són ben curiosos amb el saber global. Un saber que està, pràcticament sense limitacions de cap mena, a l'abast de tothom. Esdevenir-ne lector -per les 1.200 posicions de lectura de l'edifici hi passen cada dia al voltant de 2.500 persones- no costa ni un cèntim: només cal mostrar una prova d'identitat i una de l'adreça permanent.

L'edifici que acull la biblioteca d'ençà del seu trasllat a mitjans de la dècada passada des de la seu tradicional, amb l'emblemàtica i famosa sala circular de lectura del Museu Britànic, és d'una discreció exquisida, obra de Colin Alexander St. John Wilson, arquitecte britànic que va morir l'any passat. L'obra no té res a veure amb la *grandeur* del centre François Mitterrand de la BNF, de París. El primer projecte es remunta al 1962, al barri de Bloomsbury. Els treballs de construcció, però, no van començar fins vint anys després en un altre emplaçament i va ser inaugurada el 1997.

La Biblioteca Britànica va costar 588 milions d'euros, té 322 quilòmetres de prestatgeries i ocupa una extensió de 360.000 metres quadrats

El vianant que passeja per Euston Road, al centre de Londres, al costat de l'estació de Saint Pancras, no pot tenir exacta consciència de què s'amaga darrere d'un mur de totxo vermell de no més de quatre metres d'alçada que protegeix la plaça des de la qual accedeix a l'edifici.

En començar a travessar l'esplanada, la Biblioteca va agafant aspecte de turonet, amb diferents nivells, que també ho deuen ser de coneixement, a mesura que la vista hi puja. ¿Potser també és un símbol del gradual ascens al saber?

Les arrels de tot plegat són fondes. Tant pel que fa a l'herència cultural com als mateixos fonaments de la seu. La tradició guanya presència a la sala principal, amb la caixa de vidre i acer que protegeix els 85.000 volums de la valuosíssima King's Library, la col·lecció privada del rei Jordi III que forma part del fons de la Biblioteca des del 1820. Poc després, amb la donació dels 20.000 volums de la col·lecció de Sir Thomas de Granville, els primers llibres en català són registrats per la Biblioteca.

Pel que fa als fonaments, l'edifici té quatre pisos dobles soterrats sota el nivell de la plaça (24 metres), que formen el gran dipòsit de la institució, que compta amb dos dipòsits més fora de Londres. La Biblioteca Britànica és, de fet, un iceberg de proporcions alterades.

Què ocupa la literatura catalana dins d'aquest saber global? Les xifres són modestes però no menyspreables. Ni tampoc ho és l'atenció que històricament ha dedicat la Biblioteca Britànica a una cultura relativament minoritària, en termes quantitius. El 1990, per exemple, coincidint amb l'exposició *800 anys de literatura catalana*, presentada a la capital britànica per iniciativa de la Institució de les Lletres Catalanes, la British Library va exhibir 22 dels seus més preuats volums relacionats amb Catalunya.

Xifres concretes? Dels aproximadament 13,5 milions de llibres que hi ha, a grans trets, en català se'n comptabilitzen 13.400. Els últims 18 anys la institució ha comprat al voltant de 4.400 documents nous -llibres o revistes-, amb una mitjana que varia segons l'any, dels 266 de l'any 2005 als 172 del 2007. Segons Barry Taylor, el més destacat especialista en cultura catalana del centre, els 13.400 volums "representen entre el 20 i el 25 per cent" de les col·leccions hispàniques.

Què hi ha? Al costat del ja esmentat Ferran Torrent no hi falta ningú del cànon i no cànon del segle XX i anteriors: Rodoreda, Pla, Villalonga, Gaziol, Calders (del qual hi ha, a més, un text en castellà editat a l'exili de Mèxic, el 1945, amb dibuixos de

Tísner), Carme Riera, Jaume Cabré, Quim Monzó, Carles Soldevila, Baltasar Porcel, Vicens-Vives, Josep Carner, Josep Maria de Sagarra, Gabriel Ferrater, Joan Ferraté, David Castillo, Rafael Vallbona... La llista és pràcticament inesgotable.

La que té més llibres catalans

Un oblit imperdonable, qualsevol, per part del cronista no suposa el mateix per part de la British Library. Taylor assegura, sense por de caure en l'exageració, que "la Biblioteca Britànica és la millor del Regne Unit pel que fa a literatura i cultura catalanes", tot i el fet que, escampades per les illes a través d'universitats i altres institucions, n'hi ha d'altres prou importants.

Ausiàs March i Eiximenis, edicions de la *Crònica* de Ramon Muntaner del 1582, publicacions com *Serra d'Or*, primeres edicions de *La papallona* (Narcís Oller), *Canigó* (Jacint Verdaguer) i un *Tirant lo Blanc* del 1490, entre d'altres, asseguren una atenció a la cultura catalana difícilment trobable fora dels Països Catalans.

Només raons pressupostàries i el fet que la Biblioteca és una institució de recerca, que per tant dedica més atenció (70%) a les publicacions acadèmiques i menys a la indústria editorial general (30%), pot fer que hi hagi alguns buits que mai no són fonamentals.*

Cada any compren uns 240 llibres o revistes en català